

اصول و قواعد حاکم بر سازش و میانجیگری در دعاوی بین‌المللی

کبری شجاعیان

کارشناس ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نورآباد ممسنی

چکیده

یکی از روش‌های جایگزینی حل و فصل اختلافات تجاری بین‌المللی سازش و میانجیگری است که قرن‌ها سابقه دارد و روشی نو در صحنه تجارت بین‌المللی بوده که در دهه‌های اخیر قرن ۲۱ مورد توجه قرار گرفته است. کلیه دعاوی را اعم از اینکه در دادگاه مطرح شود یا خیر می‌تواند از طریق سازش و میانجیگری حل و فصل اختلافات از طریق سازش میانجیگری مستلزم توافق طرفین دعوا سازش در مقابل حل و فصل دعاوی از طریق داوری و دادگاه‌ها دارای امتیازاتی می‌باشد. شیوه سازش و میانجیگری روشی موثر کم هزینه سریع مثبت و دوستانه در حل و فصل اختلافات تجاری است این روش در نظام حقوقی بازشناسی و به همکاران و به رهبران معرفی گردیده و در خصوص وضع قوانین جهت آسان سازی استفاده از این راه حل بستر سازی می‌شود.

واژه‌های کلیدی: سازش، میانجیگری، دعاوی بین‌المللی، قواعد حاکم^۴

^۱Compromise

^۲mediation

^۳International lawsuits

^۴Governing rules

مقدمه

آدمی به لحاظ خلقت خاص توانایی جدا زندگی کردن از دیگران را ندارد و مجبور به زندگی در کنار هم نوعان خود می‌باشد همین امتیاز یعنی اجتماعی بودن انسان و زندگی آنها در کنار همدیگر را قادر نموده رسد که دریاها و اقیانوس‌ها را بپیماید طبیعت را مورد تسخیر قرار دهند و نیروی آن را مهار سازد و روز به روز جلو برود و با ترقی علوم و فنون چهره تازه به زندگی بخشد.

منظور از اصول و قواعد حاکم بر سازش و میانجیگری در دعاوی بین‌المللی آن دسته از قوانین و مقرراتی که بر این شیوه‌ها در دعاوی بین‌المللی موثر می‌باشد و بتواند تاثیرات و کارکردهای خود را نمایان سازند.^۵

سازش و میانجی‌گری به‌عنوان روش خصوصی و دوستانه حل‌وفصل اختلافات سابقه طولانی در حل‌وفصل اختلافات بشری دارد. گفته شده است که در حدود ۴۲۵ سال پیش از میلاد آیین رسیدگی سازش و میانجی‌گری به سبک کنونی در برخی از کشورها مورد استفاده قرار گرفته است.^۶

در رسیدن به سازش هریک از طرفین ممکن است طرح‌ها به پیشنهادهایی را به طرف مقابل ارائه نمایند که در برگزیده‌ی تعهدات و گذشت‌هایی باشد گذشته‌ها و تعهدات تا حدی که مورد توافق طرفین قرار گیرد به‌صورت سازش نامه در می‌آید و مفاد آن نسبت به طرفین و قائم مقام قانونی آنها نافذ و معتبر است.

اختلافات در طول عمر آدمی همواره وجود داشته است و جزو باقیات زندگی انسان بوده چرا که هر یک از انسان‌ها چشم اندازها و آرزوهای خود را دارند و از طرز فکر و اندیشه و انتظاراتی خاصی برخوردارند و بر همین شیوه منافع نگرانی‌های هر یک از ما با دیگران متفاوت است در نتیجه طبیعی است که تعلقات ما با تعلقات سایر افراد ناهماهنگی و تداخل به وجود آورد و بنابر این اختلافاتی پدیدار شود.

منظور از اصول و قواعد حاکم بر سازش و میانجیگری در دعاوی بین‌المللی آن دسته از قوانین و مقرراتی که بر این شیوه‌ها در دعاوی بین‌المللی موثر می‌باشد و بتواند تاثیرات و کارکردهای خود را نمایان سازند.

هدف از انجام این پژوهش بررسی اصول و قواعد حاکم بر سازش و میانجی‌گری در دابی بین‌المللی می‌باشد. که با روش توصیفی و تحلیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد که در خصوص آن این سؤال مطرح است اصول و قواعد حاکم بر سازش و میانجیگری تا چه اندازه در دعاوی بین‌المللی موثر بوده است؟

سازش و میانجیگری و مفهوم آن

بند ۲ ماده ۱، «قانون نمونه سازش تجاری بین‌المللی» سازش به فرایندی اطلاق می‌شود که طرفین اختلاف از شخص یا اشخاص ثالثی تقاضا می‌کنند که به آنها کمک کنند تا آنها بتوانند اختلافات ناشی از رابطه قراردادی یا حقوقی خود را از طریق دوستانه حل‌وفصل کنند و از این جهت فرقی نیست که عبارت «سازش» «میانجیگری» و یا امثال آن را وسیله طرفین به کاررفته باشد.

یوسف. ۱۳۹۲. مطالعه ای بر میانجیگری به عنوان روش دوستانه شماره ۴، ص ۱۲۷-۱۲۱. به نقل از درویشی هویدا،^۵

یوسف - ۱۳۹۲ - مطالعه ای بر میانجیگری به عنوان روش دوستانه شماره ۴-ص ۱۲۷-۱۲۱ - به نقل از درویشی هویدا^۶

نکته مهمی که سازش را از رسیدگی قضایی یا داوری جدا می‌کند این است که سازش‌دهنده نمی‌تواند خود راسا موضوع اختلاف را فیصله دهد و یا نظر خود را بر طرفین تحمیل کند، سازش‌دهنده تنها مجاز است تا بپوشد که طرفین اختلاف به راه‌حل دوستانه نایل شوند.^۷

شیوه‌های جایگزین حل‌وفصل اختلافات و ویژگی‌های آن:

با استفاده از مقررات مربوط به شیوه‌های جایگزین طرفین اختلاف آزادانه روشی را که باتوجه‌به روابط فی‌مابین از سایر روش‌ها مناسب‌تر می‌بینند، برای حل‌وفصل انتخاب می‌کنند. ممکن است طرفین روش سازش و میانجیگری را بیسندند که در این صورت فرد بی‌طرفی از طریق مذاکره با هر دو طرف در حل اختلافات یاری و کمک می‌رساند ممکن است خواست طرفین باشد که درباره یک مسئله حکمی یا موضوعی مورد اختلاف ارزیابی بی‌طرفانه‌ای صورت گیرد نکته مهم آن است که طرفین به انتخاب یک روش محدود نیستند؛ بلکه می‌توانند خود شیوه رسیدگی به جزئیات آن را تعیین کنند و مقررات موجود تنها نقش یاری‌دهنده و تسهیل‌کننده دارند.

البته اتاق بازرگانی بین‌المللی در همین راستا نمونه‌هایی را نام‌برده و معرفی کرده است که به آنها اشاره خواهیم داشت. ویژگی مشترک همه این روش‌ها آن است که بر خلاف داوری تصمیم اتخاذ شده برای طرفین لازم‌الاجرا نیست مگر اینکه از ابتدا طور دیگری توافق کرده باشند و خود را مستلزم به پذیرفتن نتیجه کار کنند.

در روش میانجیگری و سازش از فرد بی‌طرف تقاضای اظهارنظر تصمیم‌گیری در ماهیت اختلاف نمی‌شود؛ بلکه طریق مذاکره بین طرفین زمینه را برای رسیدن به سازش و مصالحه ایجاد می‌نماید. هر سند و مدرکی که یکی از طرفین به فرد بی‌طرف ارائه می‌دهد تنها در صورتی می‌تواند برای مقابل ابراز شود که چنین اجازه‌ای داده شده باشد.

ارزیابی بی‌طرفانه خواسته طرفین آن است که یک نظریه غیرالزام‌آور ارائه یا یک ارزیابی از موضوع اختلاف به عمل آید امر مورد اختلاف ممکن است یک مسئله موضوعی باشد یک مسئله حکمی و مسئله فنی مربوط به رشته‌ای خاص. این روش برای تغییر قرارداد یا اصلاح قرارداد نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۸

با شروع به داوری هیچ‌یک از طرفین توانایی به توقف روند داوری نبوده و بعد از صدور رأی داور نیز الزام به پیروی از آنها هستند در این روش همانند رسیدگی دادگاهی یک سیستم ترافیعی با شرکت خواهان و خوانده حاکم بوده و داور یا داوران بر اساس حقایق مرتبط و قانون حاکم تصمیم می‌گیرند که کدام ادعا وارد و کدام غیر وارد است.^۹

در رسیدگی اختصاری فرد بی‌طرف نقش تسهیل‌کننده را دارد و به همراه یک مدیر از جانب هر یک از طرفین هیئت رسیدگی را تشخیص می‌دهند. مدیرانی که معرفی می‌شوند لازم است دارای اختیارات کافی باشند و تصمیمات ایشان ایجاد تعهد نمایند.

شیروی- عبدالحسین- ۱۳۹۱، داوری تجاری بین‌المللی سازمان مطالعه کتب علوم انسانی دانشگاه مرکز تحقیقات و علوم انسانی تهران^۷

به نقل از توسلی جهرمی- منوچهر(۱۳۸۰-۱۳۸۱)- نگاهی به شیوه‌های موثر بر حل اختلافات(در مقررات جدید اتاق بازرگانی بین‌المللی-^۸ (385-383) شماره ۲۷۱-۲۳۶) ص

به نقل از نیکبخت- حمیدرضا-۱۳۹۳^۹

به نقل از توسلی جهرمی- منوچهر(۱۳۸۷-۱۳۸۸)- نگاهی به شیوه‌های جایگزینی حل اختلافات در مقررات جدید اتاق بازرگانی بین‌المللی- شماره^{۱۰} (385-353)(۳۶-۳۷)- ص

در کشور ما ایران در حل و فصل اختلافات در دعاوی‌ها توقف مرور زمان و ضروری و مهم به نظر نمی‌رسد؛ زیرا اصل وجود مرور زمان در نظام فعلی ایران در مسائل مدنی جایگاه روشنی ندارد و مقررات مرور زمان مندرج در آ. د. م سابق در قانون آ. د. م سال ۷۹ حذف شده است^{۱۱}.
باید نسبت به استرداد پرونده اقدام کنند.

اهمیت سازش و میانجیگری

مزایای سازش و میانجیگری از جمله انعطاف‌پذیری آن و این امر که هدف سازش و میانجیگری «صلح از طریق مذاکره است نه عدالت از طریق قانون» سبب شده است که کشورهای طرف اختلاف این روش را برای حل اختلافات خود از جمله اختلاف‌های حاد سیاسی انتخاب کنند.

در ماده ۳۳ منشور ملل متحد سازش به‌عنوان یکی از روش‌های دوستانه حل اختلاف معرفی گردیده است در بسیاری از معاهدات دوجانبه سرمایه‌گذاری نیز در مقررات مربوط به نحوه حل و فصل اختلافات ارجاع به سازش و میانجیگری به‌عنوان روش دوستانه حل اختلاف مشاهده می‌شود در بعضی از این معاهدات مهلت ای مقرر شده است که در طول آن باید تلاش کرد اختلاف قبل از ارجاع‌دادن به داوری از طریق مصالحه سازش و میانجیگری حل و فصل شود.

میانجیگری سابقه بسیار طولانی دارد و سوابقی از آن را حتی در جوامع یونان قدیم چین باستان و هند می‌توان یافت. میانجی‌گری در جوامع مسیحی اروپا، به دلیل نفوذ معنوی سابقه بسیار طولانی داشته است. اما میانجی‌گری به شکل کنونی و در قالب قراردادهای دوجانبه از اواسط قرن ۱۹ رایج شد، مثلاً در کنوانسیون ۱۸۵۶ پاریس ماده ۲ مقرر می‌دارد، چنانچه اختلافی بین کشورهای امضاکننده رخ دهد از طریق میانجیگری حل و فصل خواهد کرد.

سازش و میانجیگری روشی است که طرفین اختلاف با پادرمیانی و مساعدت شخص ثالثی مشکلات و اختلافات موجود را حل و فصل می‌کنند مهم‌ترین مشخصه این روش دخالت مساعدت و وساطت شخص یا اشخاص ثالث در انجام مذاکرات بین طرفین اختلاف است.

مراحل سازش و میانجی‌گری:

برخی نویسندگان برای سازش و میانجی‌گری ۷ مرحله ذکر کرده‌اند که به‌اختصار بیان می‌شود:

۱ - معرفی و ایجاد اعتماد و اطمینان بین طرفین اختلاف است در این مرحله میانجی سعی می‌کند که بی‌اعتمادی حاصل بین طرفین اختلاف را برطرف نماید و از طریق گفتگو و مشاوره با طرفین اعتماد آنها را جلب نماید.

۲ - مسائل مورد اختلاف و جداکردن آن از سایر مسائلی است که ممکن است بین طرفین وجود داشته باشد در این مرحله میانجی تلاش می‌کند که از طریق گفت‌وگو و مشاوره با طرفین و بررسی مدارک و اسناد تشخیص دهد که اختلاف موجود بین آنها چیست.

۳ - خلاقیت در ارائه پیشنهادات و گزینه‌های گوناگون برای حل و فصل اختلاف است. توجه به اینکه هر کدام از طرفین ممکن است تنها به وضعیت خود توجه نمایند و درک درستی از وضعیت طرف دیگر نداشته باشد میانجی باید بکوشد نگرانی‌ها و

به نقل از شیروی- عبدالله- ۱۳۸۵^{۱۱}

شرایط هر کدام را برای دیگری تشریح و بیان کند که چگونه راه حل یک طرف برای طرف دیگر می تواند کامل غیرقابل قبول باشد و میانجی با توجه به درک شرایط دو طرف در ارائه راه حل های مورد قبول خلاقیت نشان دهد.

۴ - انجام مذاکرات و اتخاذ تصمیم است در این مرحله میانجی به طرفین کمک می کند که با هم گفتگو نمایند پیشنهادات را بررسی و نسبت به جرح و تعدیل آن اقدام کنند.

۵ - تهیه پیش نویس سازش نامه است این مرحله از مشکل ترین مراحل سازش است و حتی زمانی که طرفین نسبت به امری توافق دارند ممکن است در مورد نحوه انعکاس آن روی کاغذ با هم اختلاف نظر پیدا کنند.

میانجی باید تلاش کند که اختلاف سر کلمات و عبارات کل توافق را تحت تأثیر قرار ندهد.

۶ - تعیین تکلیف پرونده در مراجع داوری یا قضایی است که این مرحله زمانی معنا دارد که پرونده قبلاً در مراجع داوری یا قضایی مطرح شده است. متعاقباً طرفین توافق کرده اند که از طریق سازش اختلاف را حل و فصل نمایند و در صورت سازش خواهان ها باید نسبت به استرداد پرونده اقدام کنند.

قواعد اختیاری سازش و میانجیگری در دعاوی بین المللی:

حل و فصل اختلافات تجاری بین المللی از طریق سازش میان دیگری ممکن است الزامی اختیاری باشد در صورتی که در قرارداد راجع به سازش مقرراتی وجود نداشته باشد، ارجاع به سازش اختیاری است چنانچه حل و فصل اختلافات از طریق سازش و میانجیگری در قرارداد پیش بینی شده باشد طرفین ملزم ماند موضوع را از طریق سازش و میانجیگری حل و فصل کنند در این صورت مراجعه به داوری یا دادرسی در دعاوی جهت حل و فصل اختلافات منوط به طی روند سازش و میانجیگری و عدم نتیجه مورد قبول می باشد.

مقررات قانونی حاکم بر سازش و میانجیگری در دعاوی بین المللی:

در بسیاری از نظام های حقوقی بین المللی مقررات خاصی حاکم بر سازش وجود نداشت و توافق - حاصله بین طرفین به موجب اصول کلی قراردادها و از جمله آزادی قراردادها معتبر و لازم الاجرا تلقی می شد در طول بیست سال گذشته نیاز به وضع قانون در جهت توسعه و تشویق به حل و فصل اختلافات از طریق سازش و میانجیگری مورد از آن کشورها قرار گرفته است و بر این اساس نسبت به وضع قانون در خصوص سازش و میانجیگری اقدام نموده اند.

نگارنده معتقد است در خصوص سازش و میانجیگری در دعاوی فرد ثالثی که بین طرفین اختلاف می خواهد پادرمیانی کند می بایست نفع و خصومت شخصی با آنها نداشته باشد و نسبت به آنها با بی طرفی کامل و مستقل رفتار نمایند.

در برخی از کشورها مثل ایالات متحده آمریکا برای سازش و میانجیگری میانجی نقش فعال تری نسبت به سازش دهنده به عهده می گیرد در حالی که سازش دهنده به صورت کمتر رسمی روند سازش را تسهیل می کند میانجی با ارائه تلاش جهت اکتفاء طرفین نقش فعال تری به عهده می گیرد و دخالت وی اکنون در روند سازش رسمی تر می باشد.

به طور کلی داوری را به عنوان حل و فصل اختلافات خارج از دادگاه با تصمیم الزام آور فرد یا افرادی که مورد اعتماد اطراف اختلاف می باشند و به طور مستقیم توسط خود آنها یا غیر مستقیم و به کمک اشخاص معینی منصوب می شوند تعریف نمود.

در داوری طرفین صلاحیت و مأموریت حل و فصل مناقشه از طریق صدور رأی را به دیوان داوری واگذار می کنند.

همان^{۱۲}

همان^{۱۳}

به نقل از شیروی - عبدالحسین^{۱۴}

نیکبخت - حمیدرضا - ۱۳۹۰ - داوری تجاری بین المللی « آیین دادرسی » - چاپ دوم - ص ۹۱

دلایل مخالف و موافق میانجیگری - داوری بین‌المللی:

دلایل مخالفت و موافقت توسط دکترین ارائه شده در زمینه داوری بین‌المللی و یا توسط مقررات مختلف یا سازش در زمینه تجارت بین‌الملل بیان شده است.

الف) دلایل مخالفان میانجیگری - داوری بین‌المللی:

آقای هرمن دلیل ممنوعیت میانجی در اقدام به‌عنوان داور در صورت شکست تلاش سازش به‌صورت زیر بیان نموده است: «سازشگر در جریان سازش به طور خصوصی از دعا و نقاط ضعف و قوت موزه هر یک از طرفین آگاه می‌شود. اگر در چارچوب یک رسیدگی داوری و قضایی مربوط به همان اختلاف، سازگر در موقعیتی قرار گیرد که اطلاعات وی امکان صدمه‌زدن به منافع یک‌طرفه فراهم سازد میل طرفین برای رسیدن به یک توافق مبتنی بر مصالح و به‌ویژه از آنها برای اعتماد به سازشگر بدون شک کاهش خواهد یافت».

برای زایل کردن این بیم طرفین سازش باید برای برخی اقدامات در جریان رسیدگی‌های ترافیعی (رسیدگی قضایی و داوری) مجاز شمرده شود.

ب) دلایل موافق میانجیگری - داوری بین‌المللی:

به نظر برخی مؤلفین، این امر که تعدادی از اظهارات غیرمسئولانه و کنترل نشده در طول میانجیگری ممکن است حکم داوری را تحت‌تأثیر قرار دهد ادعای موجهی است. معذالک گاه در همین نکته اغراق زیادی وجود دارد. در واقع سؤال این است که آیا رابطه‌ای مبتنی بر اعتماد از یک سو با این طرف دیگر بین آنها و میانجی - داور وجود دارد یا خیر؟ اگر هیچ اعتمادی در بین نیست باید داوری توسط شخص غیر از به عمل آید اگر بالعکس، اعتماد کامل (بین اطراف مختلف) وجود دارد در این صورت باید از میانجی درخواست نمود تا نتیجه‌گیری خود را بر دلایل رسمی مبتنی سازد و یک داوری را سازمان دهد.

روش میانجیگری در حل و فصل دعاوی بین‌المللی در حقوق کانادا:

در مفهوم عادی و عرفی کلمه میانجیگری عبارت است از شخصی که به‌عنوان واسطه برای ایجاد توافق بین طرفین اختلاف مداخله می‌نماید میان دیگری بر اساس حقوق طرفین با توجه به منافع آنان ممکن است صورت گیرد در مورد اول میانجی باید با صرف وقت و تماس پی در پی از ضررهای وارده به طرفین جلوگیری نموده و استدلال نمایند که حقوق طرفین رعایت شده و در صورت عدم توافق شکست مذاکرات و ایراد زیان وجود دارد. در نوع دوم میانجی باید به منافع مشترک طرفین تکیه کرده و با ارتباط مستقیم در جستجوی راه‌حل‌های موثر برای مشکل موجود باشد. نجی چیزی پیشنهاد نکرده و راه‌حلی را تحمیل نمی‌کند؛ بلکه با شیوه عملکرد و بیان خود هیجانات طرفین را کاهش داده و اطلاعات لازم را برای تعیین منافع طرفین که از کرده و مذاکرات را تسهیل نماید.

نقش محرمانگی در میانجیگری با بعد بین‌المللی

زمانی که طرفین اختلاف برای حل و فصل اختلافات خود از نیروهای تقابلی استفاده نکرده و اختلافات خود را برای حل فصل به میانجیگری اجرا می‌دهند به دنبال کسب مزایایی هستند که از آنچه در داوری آید آنها می‌شود بیشتر است. ن نیاز ندارند که با تمام حقوق در موضوع مورد اختلاف برنده شوند؛ بلکه بر مندی از حقوق مشترک مورد قبول و خوشایند آنها بوده و حتی

نیکبخت حمیدرضا- ۱۳۹۳- داوری تجاری بین‌المللی «آیین دادرسی»- چاپ سوم-ص ۱۴۰

به نقل از زرکلام، ستار (مترجم)- (۱۹۹۸)- مزایا و معایب میانجی‌گری- داوری همانند روش جایگزینی حل اختلافات- شماره ۱۴

به نقل از عرفان - محمود- ۱۳۷۸- جایگزین حل فصل دعاوی در حقوق تجارت- شماره ۴۳- ص ۱۱۶

آن را ترجیح می‌دهند آنها به دنبال حل و فصل واقعی اختلافات در فضای مسالمت‌آمیز هستند و تمایل دارند پس از رفع اختلافات روابط خود را ادامه داده، بازسازی کرده و حتی روابط جدید ایجاد کنند. ساختن چنین توقعاتی در فرایند میانجیگری تنها در صورتی امکان‌پذیر است که طرف‌های اختلاف و میانجی آزادانه در فضایی به اهداف محرمانه با یکدیگر گفتگو پرداخت اطلاعاتی را افشا کرده و بتوانند دلایل و پیشینه اختلافات را بررسی کنند اگر طرف‌های اختلاف نگران باشند که امکان دارد هر چه می‌گویند و اطلاعاتی که می‌دهند در روش‌های تقابلی بر علیه آنها استفاده شود احتمال آن که طرف‌های اختلافات بتوانند با یکدیگر به توافق برسند کاهش یافته و میانجیگری با شکست روبه‌رو می‌شود.

نگارنده معتقد است که شخص میانجیگر در دعاوی‌ها (بین‌المللی و حقوقی) وظیفه دارد که در بین طرفین اختلاف با روش‌های مختلف پادرمیانی نماید و به هر کدام در خاتمه‌یافتن اختلاف آنها یاری رساند و آنها را به صلح و سازش استقبال نماینده میانجیگری به صورت خاص دارای زمان‌بندی مشخص است.

سازش و میانجیگری راه‌حلی برای رفع اختلافات و پایان‌دادن به دعاوی می‌باشد که در کنار دیگر روش‌های حل اختلافات مانند حل و فصل اختلافات به شیوه‌ای داوری مورد استفاده قرار می‌گیرد درخواست سازش و میانجی‌گری فقط در امور مدنی است نه در امور کیفری و شرایط حاکم بر سازش مانند شرایط عقد صلح است به این صورت قواعد عمومی قراردادهای و قواعد اختصاصی عقد صلح نسبت به سازش و میانجیگری اعمال می‌شود و مداخله شخص ثالث نیز منتفی است.

در کتاب آ.د.م بیان شده است که سازش می‌تواند ۱- پیش از اقامه دعوا ۲- پس از اقامه دعوا باشد. سازش پیش از اقامه دعوا (درخواست سازش) که در دادگاه کمتر روی می‌دهد؛ اما ترتیب آن در ماده ۱۸۶ ق.ج. پیش‌بینی شده که می‌گوید «هر کس می‌تواند در مورد هر ادعای از دادگاه نخستین به طور کتبی درخواست نماید که طرف او را برای سازش دعوت کند». زمانی که بین طرفین سازش حاصل شد برابر مقررات سازش در دادگاه عمل می‌شود.

۲- سازش پس از اقامه دعوا:

پس از اقامه دعوا، معمولاً با تشویق دادگاه و همکاری و کلاً طرفین گاهی به سازش می‌رسند. سازش پس از اقامه دعوا ممکن است در دادگاه یا خارج از دادگاه واقع شود البته در صورتی که اقداماتی در جهت دستیابی به سازش انجام گیرد و سازش حاصل نشد، دادگاه باید به دعوی مطروحه به اختلاف طرفین رسیدگی و رأی صادر نماید.

درخواست سازش می‌تواند توسط هر شخص اعم از حقیقی و حقوقی به دلالت اصل ۱۳۹ ق.

۱. اشخاص حقوقی، حقوق عمومی (وزارت‌خانه‌ها، سازمان‌های دولتی و...) با رعایت همین اصل مطرح شود سازش در صورتی پذیرفتنی است که نسبت به حقوق قابل واگذار می‌باشد.

پذیرش قانون نمونه سازش تجاری بین‌المللی در ایران:

زمانی که قانون خاصی در رابطه با سازش وجود نداشته باشد طرفین قرارداد می‌توانند از روش‌های قراردادی استفاده کرده و در چهارچوب عمومات کلی حقوقی مثل اصل آزادی قراردادی و اصل لزوم در قراردادهای مقررات خاصی را در قرارداد خود پیش‌بینی کنند که بر اساس آن روند سازش انجام می‌گیرد و با اینکه به دسته‌ای از مقررات که در این خصوص قبلاً تهیه شده

به نقل از شهبازی نیا- مرتضی و همکاران ملک نیا- پریا- ۱۳۹۵- محرمانگی در میانجیگری یابعد بین‌المللی^{۱۹}

حیاتی، علی عباس، شرح قانون آ.د.م- تهران- چاپ اول- ص ۲۹۱

شمس- عبدالله- ۱۳۹۴- آیین دادرسی مدنی دوره بنیادین- چاپ ۲۹ جلد سوم- تهران- انتشارات دراک^۲

شمس- عبدالله- ۱۳۹۴- آیین دادرسی مدنی دوره بنیادین- چاپ ۲۹ جلد سوم- تهران- انتشارات دراک^۲

شمس- عبدالله- ۱۳۹۴- آیین دادرسی مدنی دوره بنیادین- چاپ ۲۹ جلد سوم- تهران- انتشارات دراک^۳

ارجاع نمایند. در این جهت، موسسات و مراکز بین‌المللی متعددی به تهیه مقررات سازش اقدام کرده و به افراد توصیه نموده اند که در هنگام توافق بر سازش، بهین مقررات ارجاع نمایند. تا روندسازش بر اساس آن مقررات انجام گیرد. ماده ۱۴ قانون نمونه در خصوص لازم‌الاجرا بودن موافقتنامه سازش است که به نظر می‌رسد ضروری است که قید گردد موافقتنامه سازش قرارداد لازم بوده و جز به استناد به مواد قانونی قابل فسخ نمی باشد ولو اینکه طرف ادعای غیب کند همچنین لازم است قید شود که نامعلوم بودن برخی از جوانان به اختلال در زمان انعقاد موافقتنامه سازش باعث تهدید در صحت موافقتنامه سازش نخواهد شد مناسب است همچنین تصریح گردد که عدم رعایت مقررات این قانون از سوی سازش‌دهنده یا سازش زمانی به صحت ما فقط نامه سازش به نحو صحیحی بین طرفین اختلاف منعقد شده است خللی وارد نمی کند.^{۲۴}

نتیجه گیری:

جدید بودن شیوه‌های جایگزین حل اختلافات اتاق بازرگانی بین‌المللی هنوز فرصت کافی برای ارائه تفسیر صاحب نظران اعم از موافق و منتقد ایجاد نکرده است.

در سال‌های اخیر، حقوقدانان روش‌های جایگزینی حل و فصل دعاوی را مورد مطالعه قرار داده و می‌خواهند که دعایی مردم با روش ساده و به طور دوستانه حل و فصل گردد، زیرا طبع مراجع قضایی طولانی بودن دادرسی را به منظور احتراز از اشتباهات قضایی ایجاد می‌نماید و در نتیجه از اصحاب دعوا نه تنها مواجه با دادرسی پیچیده و طولانی می‌شوند؛ بلکه علاوه بر اتلاف وقت متحمل پرداخت هزینه دادرسی سنگین و حق الوکاله نیز می‌گردند.

در حقوق ایران می‌توان به موازات مراجع قضایی از روش‌های جدید سازش برای حل اختلافات مردم بر اساس عدالت و انصاف استفاده نمود.

سازش و میانجیگری ضمن اینکه دارای تقسیم بندی‌های مختلفی است با سایر روش‌های غیر قضایی حل و فصل اختلافات دارای شباهت‌ها و در عین حال تفاوت‌هایی است و مقایسه این نهاد با سایر نهادها به‌ویژه در حقوق داخلی به شناخت بیشتر مفهوم و جایگاه سازش میان دیگری به‌عنوان روش دوستانه و غیر تشریفاتی حل و فصل اختلافات کمک خواهد کرد.

سازش و میانجیگری به‌عنوان یک شیوه پسندیده در حل و فصل اختلافات و دعاوی‌ها مورد تاکید قرار گرفته است. در دنیای امروزی چند سالی هست که روش سازش و میانجیگری برای حل و فصل اختلافات و دعاوی به دلیل کثرت هزینه و طول دادرسی که برای طرفین دعوا مفید نمی باشد مورد توجه قرار گرفت شده است. سازش و میانجیگری می‌تواند از پیچیدگی دادرسی و هزینه‌های آن جلوگیری نماید.

در جواب سؤال که در این مقاله مطرح کردیم می‌توان گفت در یک جامعه مطلوب انسانی برای حل تعارضات و اختلاف‌ها هر پاسخ دهی به نقض هنجارها اعمال قانون از طرف قضایی تنها راه به شمار نمی‌آید در این قلمرو طرح‌های غیرقضایی اصول و قواعد حاکم بر آنها با طور آمد انسانی سازگار بوده و روی آوردن به آنها از اولویت برخوردار است و توانسته تأثیرات مطلوب و خوبی را در کارکردهای خود به دنبال داشته باشد.

به نقل از شیروی- عبدالحسین - ۱۳۸۵- بررسی قانون نمونه در خصوص سازش تجاری بین‌المللی، شماره ۱۰، ص ۴۵-۴۶

منابع

۱. درویشی هویدا، یوسف. (۱۳۹۲). "مطالعه‌ای بر میانجیگری به‌عنوان روش دوستانه". مجله مطالعات حقوقی، شماره ۴، صفحات ۱۲۱-۱۲۷.
۲. شیروی، عبدالحسین. (۱۳۹۱). "داوری تجاری بین‌المللی". تهران: مرکز تحقیقات و علوم انسانی دانشگاه تهران.
۳. توسلی جهرمی، منوچهر. (۱۳۸۱). "نگاهی به شیوه‌های جایگزین حل اختلاف در مقررات جدید اتاق بازرگانی بین‌المللی". مجله اتاق بازرگانی، شماره ۲۷ و ۲۶، صفحات ۳۸۲ و ۳۶۵.
۴. توسلی جهرمی، منوچهر. (۱۳۸۰-۱۳۸۱). "نگاهی به شیوه‌های موثر بر حل اختلافات (در مقررات جدید اتاق بازرگانی بین‌المللی)". مجله اتاق بازرگانی، شماره ۲۳۶-۲۷۱، صفحات ۳۸۵-۳۸۳.
۵. نیک‌بخت، حمیدرضا. (۱۳۹۳). "لزوم کتبی بودن قرارداد داور در عهدنامه‌ی شناسایی و اجرای آرای داور خارجی". دوره ۱۷، شماره ۶۷، صفحه ۳۵-۶۶.
۶. توسلی جهرمی، منوچهر. (۱۳۸۷-۱۳۸۸). "نگاهی به شیوه‌های جایگزینی حل اختلافات در مقررات جدید اتاق بازرگانی بین‌المللی". مجله اتاق بازرگانی، شماره ۳۶-۳۷، صفحات ۳۵۳-۳۸۵.
۷. شیروی، عبدالحسین. (۱۳۸۵). "بررسی قانون نمونه در خصوص سازش تجاری بین‌المللی". مجله حقوقی، شماره ۱۰، صفحات ۷۶-۴۵.
۸. نیک‌بخت، حمیدرضا. (۱۳۹۰). داوری تجاری بین‌المللی "آیین دادرسی". چاپ دوم. ص ۱۱.
۹. نیک‌بخت، حمیدرضا. (۱۳۹۳). داوری تجاری بین‌المللی "آیین دادرسی". چاپ سوم. ص ۳۰.
۱۰. زر کلام، ستار (مترجم). (۱۹۹۸). "مزایا و معایب میانجی‌گری - داوری همانند روش جایگزینی حل اختلافات". شماره ۴.
۱۱. عرفان، محمود. (۱۳۷۸). "جایگزین حل فصل دعاوی در حقوق تجارت". شماره ۴۳. ص ۱۶.
۱۲. شهبازی نیا، مرتضی و همکاران. (۱۳۹۵). "محرمانگی در میانجیگری بین‌المللی".
۱۳. شمس، عبدالله. (۱۳۹۴). "آیین دادرسی مدنی دوره بنیادین". چاپ ۲۹. جلد سوم. تهران: انتشارات دراک.
۱۴. شیروی، عبدالحسین. (۱۳۸۵). "بررسی قانون نمونه در خصوص سازش تجاری بین‌المللی". شماره ۱۰. ص ۷۶-۴۵.
۱۵. حیاتی، علی‌عباس. (چاپ اول). شرح قانون آ.د.م. تهران. ص ۲۹۱.
۱۶. شمس، عبدالله. (۱۳۹۴). "آیین دادرسی مدنی دوره بنیادین". چاپ ۲۹. جلد سوم. تهران: انتشارات دراک.
۱۷. شیروی، عبدالحسین. (۱۳۸۵). "بررسی قانون نمونه در خصوص سازش تجاری بین‌المللی". شماره ۱۰. ص ۷۶-۴۵.